

GLIENICKER BRÜCKE DECOR VOOR GEVANGENENRUIL OOST EN WEST

Bridge of Spies maakt Koude Oorlog-sfeer pas tegen het einde invoelbaar

Bridge of Spies van regisseur Steven Spielberg vertelt het verhaal van James Donovan, gespeeld door Tom Hanks, een advocaat die zich gespecialiseerd heeft in verzekeringsclaims. Als de CIA hem vraagt de onderhandelingen te leiden over een gevangengenomen Amerikaanse piloot bevindt Donovan zich onverhoeds in het middelpunt van de Koude Oorlog. Ben Vriesema ging verwachtingsvol naar de bioscoop.

Ben Vriesema is hoofdredacteur van Kleio.

Jaren geleden zag ik – voordat de film in Nederland uitkwam – tijdens een matineevoorstelling in New York de film *Out of Africa*, het epos over een Deense barones die het in donker Afrika opneemt tegen de mannenwereld, maar vooral gebiologeerd raakt door de Afrikaanse natuur. Vol spanning zat ik in de bioscoop en ik heb me geen minuut verveeld. Eenzelfde ervaring had ik toen ik de film *Saving Private Ryan* bezocht. Ik had mijn vrouw wijsgemaakt dat het een prachtig drama betrof waarin veel zaken goed zouden aflopen. Dit bleek niet helemaal het geval te zijn, bovendien had ik niet op de eerste twintig minuten van de film gerekend: een armageddon van bloed en vuur op het Normandische strand. Geen romantisch drama, maar afgerukte ledematen en een orgie van gewoel en ellende. Toch voelde ik ook bij die film een tinteling omdat ik besepte naar een prachtfilm te kijken, gebaseerd op de historische werkelijkheid.

BRUIKBAAR

Eenzelfde gevoel bekwam mij toen ik kaartjes bestelde voor *Bridge of Spies*. Van deze film

ging ik, als geschiedenisdocent, vast nog jaren gebruikmaken! Zo zou ik bepaalde scènes kunnen laten zien wanneer ik de Koude Oorlog behandelde. Ik dacht naar een prachtfilm te gaan, maar – u voelt hem al aankomen – dat viel erg tegen. Uiteraard bevat de film bruikbare scènes, maar beelden over de bouw van de Muur en het vluchten van Oost-Duitsers zijn in veel mooiere en langere shots – in veelvoud – te vinden op internet. Alleen het einde van de film zou ik misschien gebruiken in de klas: de uitwisseling van gevangengenomen spionnen die elkaar op de Glienicke Brug op de grens van Oost- en West-Berlijn passeren.

GEVANGENENRUIL

Regisseur Steven Spielberg hoefde de historische brug niet na te bouwen, hij bestaat nog steeds. Hier vond tijdens de Koude Oorlog menig gevangenenruil tussen Oost en West plaats. In het kort het verhaal van *Bridge of Spies*: de Amerikaanse verkenningspiloot Gary Powers krijgt in 1960 opdracht te spioneren boven de Sovjet-Unie, maar bij deze geheime missie wordt hij neergeschoten. In plaats van zelfmoord te plegen – om niet levend in handen te vallen van de communisten – gebruikt hij zijn parachute en overleeft hij de crash. De Russen willen dolgraag zoveel mogelijk militaire informatie over zijn missie en

de Amerikaanse luchtmacht. Onduidelijk blijft in hoeverre Powers gezwicht is voor de martelmethode van de Russen. In een akelige rechtszaak wordt hij veroordeeld tot een gevangenisstraf van tien jaar.

RED SCARE

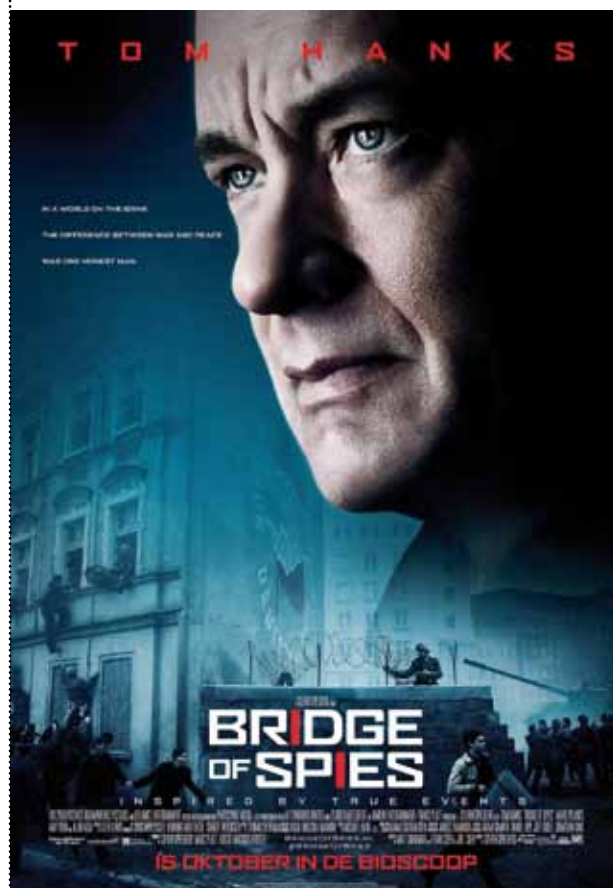
Kort voordat Powers neerstort, wordt er een Russische spion ontmaskerd in Amerika. Hij heet Rudolf Abel en wordt – zoals dat in een echte rechtsstaat hoort en zoals Spielberg dat graag toont – bijgestaan door een advocaat, Jim Donovan (gespeeld door Tom Hanks). Donovan krijgt een band met Abel, maar merkt privé dat de *Red Scare* er in de Verenigde Staten goed in zit. Zo wordt hij bedreigd, worden er stenen door zijn ruiten gegooid en wordt hij gewantrouwd door de meeste burgers; zij hebben geen goed woord over voor de communisten, in casu Rudolf Abel. De *silent majority* is dan ook boos wanneer de Russische spion niet de doodstraf krijgt, maar ‘slechts’ dertig jaar gevangenisstraf. Echter, rond dezelfde tijd stort Gary Powers dus neer (de Amerikanen melden eerst dat het om een NASA-weervliegtuig gaat en niet om een militaire fotovlucht); zou er misschien een ruil opgezet kunnen worden?

EIND GOED, AL GOED

Donovan wordt vervolgens als burger – niet als representant van de Amerikaanse regering, de Verenigde Staten hadden de DDR nog niet erkend als staat – naar Oost-Berlijn gestuurd om te onderhandelen over de ruil van Powers tegen Abel. Wanneer er toevalligerwijs ook nog een Amerikaanse student gevangen wordt genomen in het – met checkpoints en Muur in aanbouw zijnde – communistische Oost-Berlijn, wordt de situatie voor Donovan (en dus de Amerikanen) alleen maar gecompliceerder. In Spielbergs films is het vaak *all's well that ends well*, zo ook nu. Op 10 februari 1962 worden, na lang treuzelen, op de *Glienicker Brücke* de twee Amerikanen geruild tegen die ene Russische spion. De laatste minuten zijn wat mij betreft het boeiendst, daarin komt de Koude Oorlog-sfeer goed tot uiting. Twee landen (systemen) die elkaar niet vertrouwen, maar elkaar toch nodig hebben en vaak als een stel bokscers om elkaar heen dansen zonder dat er sprake is van een echt gevecht. Gaat u de film bekijken, verwacht dan geen tintelingen; maar ga voor de laatste tien minuten goed zitten en beleef de Koude Oorlog-sfeer die heerste rond en op de Glienicke Brug. ■

BRUIKBARE SCÈNES

- (22.20-25.25) Gary Powers krijgt opdracht te spioneren boven het grondgebied van de Sovjet-Unie.
- (35.44-39.02) Angst voor de A-bom: ‘duck and cover’. (Op YouTube is overigens een veel beter filmpje te vinden.)
- (53.00) Powers hoort wat hij moet doen in het geval hij wordt gevangengenomen.
- (1.07.00) Beelden van de bouw van de Muur, met daarbij de dramatische vluchtpogingen van mensen uit het raam.
- (1.56.00-2.07.00) Het boeiendste gedeelte: de werkelijke gevangenruil op de ‘Bridge of Spies’ zoals deze zich menigmaal heeft voorgedaan tijdens de Koude Oorlog.

BRIDGE OF SPIES

135 minuten

Regie: Steven Spielberg

Met: Tom Hanks, Mark Rylance, Amy Ryan, Alan Alda

Leeftijdsadvies: 12+